

ського суспільства і державного апарата; стабільних і чітких юридичних інструментів і процедур взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави, які забезпечують баланс їх інтересів.

Список використаної літератури:

1. Гаєва Н.П. Форми взаємодії органів державної влади і об'єднань громадян: теоретичний аспект/ Н.П. Гаєва// Держава і право. — 2010. — Вип. 49. — С. 133–140.
2. Купрій В., Паливода Л. Громадська експертиза та громадський моніторинг діяльності органів влади: навч. посіб./ В. Купрій, Л. Паливода. Київ: Макрос, 2011. — 200 с.
3. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року // Офіційний вісник України. — 2010. — № 84. — Ст 2945.
4. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. N 976 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 86. — Ст 2889.

ПЕТРЕНКО АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права

ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ПРО БЕЗПОСЕРЕДНЮ ДЕМОКРАТІЮ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

Закон України від 13 липня 2017 р. «Про Конституційний Суд України» вперше на законодавчому рівні запровадив поняття «юридична позиція Конституційного Суду України», зокрема закріпивши, що «юридичну позицію Конституційний Суд викладає у мотивувальній та/або резолютивній частині рішення, висновку» [1, ст. 376]. Отже, при дослідженні загальних зборів громадян за місцем проживання важливо враховувати відповідні юридичні позиції. Поки що самі загальні збори громадян за місцем проживання не привертали увагу єдиного органу конституційної юрисдикції, але це не означає, що вагомі для їх дослідження юридичні позиції відсутні.

Частина 2 ст. 5 Конституції передбачає, що «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самов-

рядування». Це положення Основного Закону було предметом уваги Конституційного Суду України двічі:

- у 2005 р. у справі про здійснення влади народом було надано офіційне тлумачення положень ч.1 ст. 103 Конституції в контексті положень, зокрема, ст. 5 (справа про здійснення влади народом);

- у 2008 р. у справі про прийняття Конституції та законів України на референдумі було надано його офіційне тлумачення.

Рішенням у справі про прийняття Конституції та законів України на референдумі витлумачена і ст. 69 Основного Закону, відповідно до якої «народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії» [2, ст. 142].

Офіційне тлумачення у 2008 р. стосувалося питань всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. Президент України звернувся до Конституційного Суду з проханням дати відповіді на такі питання:

- «чи є можливим здійснення народом України як носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні законодавчої влади безпосередньо і, зокрема, прийняття всеукраїнським референдумом законів України? І якщо це є можливим, то:

- чи потребують рішення всеукраїнського референдуму стосовно законів затвердження або схвалення Верховною Радою України;

- чи застосовується стосовно законів, прийнятих всеукраїнським референдумом, процедура підписання і оприлюднення, визначена частиною другою статті 94 Конституції України» [3, ст. 1056].

Більш цікавим з точки зору цього дослідження є Рішення Конституційного Суду у справі про здійснення влади народом:

- у мотивувальній частині Рішення Конституційний Суд висловив думку про взаємозв'язок безпосередньої (здійснення народного волевиявлення через вибори, референдуми тощо) та представницької (здійснення влади народом через органи державної влади та органи місцевого самоврядування) демократії, а також про відсутність переваги жодної з цих форм здійснення влади народом. Це є важливим для розуміння того, що і безпосередня, і представницька демократія з точки зору Конституційного Суду є однаково важливими, – а отже, це стосується і рішень, прийнятих з використанням кожної з цих форм демократії;

- у мотивувальній частині Рішення Конституційний Суд посилається на наведений у ч. 2 ст. 5 Конституції перелік форм безпосередньої демократії як на невичерпний – адже Конституційним Судом стосовно нього використано слово «тощо». Таке саме ставлення висловлюється і стосовно ст. 69 Конституції. З точки зору Суду, «за Основним Законом України народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (стаття 69) (зокрема вибори народних депутатів України, Президента України, депутатів представницьких органів місцевого самоврядування, сільських, селищних, міських голів, всеукраїнський та місцеві референдуми) в порядку,

встановленому Конституцією та законами України. Здійснення народного волевиявлення у зазначених формах безпосередньої демократії є реалізацією народом своєї влади шляхом затвердження відповідних рішень (законів) і формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні» [4, ст. 2605].

У резолютивній частині резюмовано, що «результати народного волевиявлення у визначених Конституцією та законами України формах безпосередньої демократії є обов'язковими» [4, ст. 2605].

Отже, відповідно до ч. 2 ст. 5 та ст. 69 Конституції України:

- народ здійснює свою владу через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також безпосередньо. При цьому обидві форми є рівноправними;

- народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії, — наведений у Конституції перелік є невичерпним, та може бути конкретизований нормами Законів України;

- результати народного волевиявлення у визначених Конституцією та законами України формах безпосередньої демократії є обов'язковими.

У контексті дослідження важливим є питання: «Чи є загальні збори за місцем проживання формою безпосередньої демократії?». Відповідь на це питання буде важливою, наприклад, при вирішенні питання про обов'язковість рішень загальних зборів за місцем проживання для місцевого населення, для органів місцевого самоврядування. Для вирішення поставленого питання доцільно застосовувати наведені вище юридичні позиції Конституційного Суду України, так само як і юридичні позиції, висловлені у справах про місцеве самоврядування (дивись [5, с. 122-126; 6, с. 67-72]).

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 35. — Ст. 376.
2. Конституція України 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 142.
3. Рішення Конституційного Суду України «У справі за конституційними поданнями Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69, частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі)» від 16 квітня 2008 р. № 6-рп/2008 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 32. — Ст. 1056.
4. Рішення Конституційного Суду України «У справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима

- Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом)» від 5 жовтня 2005 р. № 6-рп/2005 // Офіційний вісник України. — 2005. — № 41. — Ст. 2605.
5. Мішина Н.В. Проблеми доктринального супроводження розвитку конституційної юстиції в Україні// Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4.- С. 122-126.
 6. Мішина Н.В. Конституційна регламентація місцевого самоврядування в Україні: сучасність та перспективи // Публічне право. — 2015. — № 3. — С. 67-72.

САЛЕЙ МАРИНА ІВАНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук

ПРИНЦИП БАЛАНСУ ТА ПРОПОРЦІЙНОСТІ У КОНСТИТУЦІЙНІЙ АКСІОЛОГІЇ

В сучасних умовах конституційного розвитку України складаються сприятливі обставини щодо формування та виокремлення у системі конституційного права такої його аксіологічної складової як конституційна аксіологія. Будь-який вид аксіологічної діяльності, як у сфері визначення змісту аксіосфери конституційних норм та конституціоналізму, так і ціннісної праксеології, спирається на певні принципи.

Принцип балансу та пропорційності цінностей у конституційно-правовій науці залишається найбільш дискусійним. Його прихильники стверджують, що «найважливішим завданням при реалізації Конституції є підтримка балансу і пропорційності конституційно захищаються цілей, цінностей та інтересів. При цьому неприпустима є підміна однієї цінності іншою або її зменшення за рахунок іншої цінності» [1, с. 8].

Значення принципу балансу конституційних цінностей зумовлюється необхідністю підтримання соціальної стабільності. Цей принцип забезпечує збереження основних системних правових засад соціуму — індивідуальної свободи і загального блага, права і закону, влади і власності. Але у разі виникнення конкуренції та/або конфлікту між цінностями, що знаходяться на одному рівні ціннісної піраміди, використання інструментарію названого принципу для їх вирішення видається не тільки доцільним, але й необхідним.

Принцип балансування конституційних цінностей тісно пов'язаний із принципом пропорційності, що використовується у зарубіжному законодавстві та судовій практиці у зв'язку з обмеженням прав людини. Так, Хартія основоположних прав Європейського Союзу закріпила